

**ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНИМ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЧЕРЕЗ ОПРИЛЮДНЕННЯ
ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ**

Ющик Олена Іванівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Кримінальне законодавство передбачає одним із пріоритетних напрямків кримінально-правової політики – запобігання вчиненню кримінальним правопорушенням. Існуюча система кримінально-правових засобів спрямована на попередження вчинення кримінальних правопорушень, як усіма членами суспільства (приватна превенція), так і щодо осіб, які вже були покарані (спеціальна превенція). Остання передбачає основним засобом попередження вчинення кримінального правопорушення на підставі принципу невідворотності кримінальної відповідальності застосування покарання. Відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України «покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами» [5]. Покарання як захід примусу виконує каральну роль щодо засудженого, обмежуючи його особисті, майнові права, спрямовані на ізоляцію від суспільства, чим повинно попереджати вчинення нових кримінальних правопорушень.

Притягнення до кримінальної відповідальності та застосування кримінально-правових засобів спрямовані на особу правопорушника з метою попередження вчинення ним повторного кримінального правопорушення. Це повинна бути індивідуальна профілактика, яка б унеможливила або зменшила ризик вчинення нових кримінальних правопорушень. Покарання, які не пов'язані із позбавленням волі, такі як громадські роботи, виправні роботи виконують не лише каральну функцію, але й виховну, змінюючи ставлення особи до суспільства. В разі застосування покарань пов'язаних з ізоляцією від суспільства повинні спрямовуватись на застосування заходів виховного, психологічного, соціального характеру та підготовки особи до адаптації після відбування покарання. На нашу думку дієвим є покарання у виді пробачіного нагляду, який дозволяє здійснювати контроль на

засудженим із проведенням пробаційних заходів. Відповідно до ч. 3 ст. 59-1 КК України суд може зобов'язати «працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано посаду (роботу), виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою, пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб» [5].

Крім застосування покарань, примусових заходів медичного чи виховного характеру, повинні бути і інші засоби, які б виконували роль запобігання вчиненню кримінальних правопорушень. Деякі науковці вважають, що опублікування вироку, що є відмінним від покарання є перспективним у попередженні злочинності [1, с. 78-81].

На сьогодні ні кримінальне, ні кримінальне процесуальне законодавство не передбачає такого засобу запобігання вчинення кримінального правопорушення як опублікування чи оприлюднення вироку, як інформації про засудження особи. Під опублікуванням вироку слід розуміти офіційне оприлюднення судового рішення до зацікавлених осіб чи громадськості. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про доступ до судових рішень» «рішення суду проголошується прилюдно, крім випадків, коли розгляд справи проводився у закритому судовому засіданні. Кожен має право на доступ до судових рішень у порядку, визначеному Законом» [2]. Крім оголошення вироку у відкритому судовому засіданні, можливе внесення вироку до Єдиного державного реєстру судових рішень, з яким можуть всі охочі ознайомитись, крім обмежень щодо доступу через державну таємницю, конфіденційну інформацію тощо. Однією із гарантій справедливого судочинства є публічність судового процесу, але з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства. Згідно ч. 7 ст. 27 КПК України «судове рішення, ухвалене у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно. Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судове рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення» [7].

Оприлюднення вироку і текстів судових рішень, що відкриті для загального доступу, не можуть бути розголошені такі відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу. Зарубіжному законодавству відомий такий захід безпеки, який дозволяє оприлюднити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення з метою захисту оточуючих. Наприклад, у Великій Британії та США судові вирoki можуть бути

опубліковані в національних та місцевих газетах, якщо це рішення мають суспільний резонанс з прізвищами осіб, які вчинили таке правопорушення та який вид покарання. В Кримінальному кодексі Сан-Марино передбачається, що засуджена особа зобов'язана опублікувати вирок за власний рахунок на прохання потерпілої особи в газеті, що розповсюджується на всій території Республіки, що також свідчить про відшкодування моральної шкоди, завданої правопорушенням [4]. Кримінальний кодекс Нідерландів також змозже зобов'язати засудженого опублікувати вирок. У випадках, коли суд «на підставі закону зобов'язує оприлюднити своє рішення, він також визначає спосіб оприлюднення. Витрати на опублікування рішення визначаються в рішенні у вигляді конкретної грошової суми» [3]. Згідно Французького кримінального законодавства суд може постановити оголосити або розповсюдити повне або часткове рішення, яке інформує громадськість про зміст вироку та його мотиви. Оприлюднення або розповсюдження вироку може розкривати особу потерпілого лише за його згодою або за згодою його законного представника чи родича. Постанова про публічний показ виконується в таких місцях і на такий строк, які визначить суд. Вирок публікується в «Офіційному віснику Республіки», або в інших друкованих виданнях з метою ознайомлення громадськості [6].

В Проекті нового Кримінального кодексу передбачається вид заходу безпеки – оприлюднення інформації про засудження особи. Відповідно до статті 3.6.6. «оприлюднення інформації є засобом безпеки, що полягає у розміщенні інформації про особу, засуджену за вчинення умисного злочину, корупційного чи пов'язаного з корупцією злочину. Оприлюднення інформації про засудження особи здійснюється у визначених судом медіа. У разі оприлюднення інформації про засудження особи не допускається розміщення відомостей про персональні дані інших учасників кримінального провадження» [8].

Оприлюднення інформації про засудження особи, перш за все є моральним індикатором в суспільстві. Оприлюднений вирок демонструє, що за вчинене кримінальне правопорушення настає відповідальність і покарання, що підсилює довіру до правосуддя. Крім того, виконує превентивну функцію, формуючи у громадян усвідомлення дозволеного, створює атмосферу правової обізнаності. У разі публічного оприлюднення вироку у громадян спрацьовує стримуючий фактор, адже якщо особу покарали, то це може стосуватись і будь кого. Публічне оприлюднення вироку в засобах масової інформації спрацьовує як форма запобігання вчинення кримінальних правопорушень. Тому особа, яка буде ознайоmlена із вироками згідно яких правопорушники покарані, менш ймовірно, що вчинить подібні кримінальні правопорушення. Тому вважаємо доцільно передбачити в

кримінальному законодавстві такий вид заходу безпеки як оприлюднення інформації про засудження особи.

Література:

1. Горбачова І.М. Попередження скоєння злочинів шляхом опублікування вироку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2013. № 6-2 Том. 2. С. 78-81.
2. Закон України «Про доступ до судових рішень» Лист Вищ. Госп. Суду України від 21.01.2066. № 01-8/195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va195600-06#Text> (дата звернення: 21.04.2025).
3. Кримінальний кодекс Нідерландів URL: https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf (дата звернення: 21.04.2025).
4. Кримінальний кодекс Сан-Марино URL: <https://legislationline.org/sites/default/files/2023-09/Criminal%20law%20of%20San%20Marino.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).
5. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 1 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 21.04.2025).
6. Кримінальний кодекс Франції URL: https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 2341-III : № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 21.04.2025).
8. Проект нового Кримінального кодексу станом на 02.04.2025 року URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/02/17/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-17-02-2025-dlya-opublikuvannya.pdf> станом на 02.04.2025 (дата звернення: 24.04.2025).